

Undersökning kring ungdomars fritidsvanor i Botkyrka kommun 2010

Sammanfattning

En intervjustudie med genusperspektiv över Botkyrka kommuns invånare mellan 12-16 år och deras fritidsvanor och intressen. Referensgrupper om 3-4 personer har intervjuats om sina fritidsvanor och önskemål kopplade till dessa. Som komplement har även ett antal idrottsanläggningar besökts. Där har lokalerna granskats och spontanintervjuer med medlemmar och personal skett. **Undersökningen ska ge en större bild av vad ungdomar i allmänhet och tjejer i synnerhet vill göra på sin fritid.** Undersökningen ska tjäna som beslutsunderlag för Botkyrka kommun för framtida satsningar för ungdomars fritidsverksamheter. Jag har lokaliserat ett antal mönster eller trender i materialet. Kort så visade undersökningen att:

- Fritidsgårdarna är viktiga.
- Närhet viktigare än innehåll: man går till den närmsta fritidsgården oavsett kvalitet.
- Personalen gör att man trivs, de måste vara utbildade eller ha erfarenhet av ungdomar.
- Tjejer går i grupp till fritidsgårdar och idrott, killar går i större utsträckning själva.
- Mycket vill ha mer, de fritidsgårdar med mest materiella tillgångar är de som vill ha mest nya saker. De idrottsanläggningar som är nyast eller senast renoverade har mest att anmärka på.

Ungdomarna har även en rad förslag till kommunen. Som till exempel:

- Säkra platser att umgås på utomhus.
- Ungdomsgym
- Aktivitetsgrupper

För hela listan med konkreta förslag, se sidorna 8-10.

Ungdomarna tycker att fritidsgårdarna är bra och att de ska vara kvar. Tjejerna tycker dock att det är mycket killar där och killarna tycker att de som går dit är antingen för unga eller för gamla. De yngre vill ha lägre åldersgräns och de äldre vill att "barnen" går hem tidigare och att gården är öppen för äldre ungdomar än de själva.

Idrottsanläggningarna i kommunen erbjuder föreningsverksamhet med mycket varierande kvalitet. När det gäller själva byggnaderna har det visat sig att en öppen entré med möjlighet att sitta vid bord och/eller titta in i hallen genom glas eller dylikt främjar gemenskap. På dessa anläggningar kommer föräldrar in och hämtar sina barn istället för att sitta i bilen på parkeringen och vänta på dem.

Ingen av ungdomarna känner till några organiserade spontanaktiviteter förutom fritidsgårdarna. Informationsunderskottet är stort och en hemsida i anslutning till kommunens skulle behöva skapas. Den skulle rikta sig till ungdomar och innehålla information om aktiviteter, ungdomsmottagningar, tjejjour, BRIS med mera.

Inledning: syfte, metod, 3R

Syfte

Syftet med denna undersökning är att ta reda på vad ungdomar 12-16 år i Botkyrka kommun helst gör på fritiden. Hur fungerar de idrottsanläggningar och fritidsgårdar som finns och är det något som fattas? Dessutom har man sett en överrepresentation av killar på kommunens fritidsgårdar, ett delsyfte blir då att ta reda på hur tjejer spenderar sin fritid och om kommunen kan stötta deras intressen också.

Undersökningen ska ge en större bild av vad ungdomar i allmänhet och tjejer i synnerhet vill göra på sin fritid. Undersökningen ska tjäna som beslutsunderlag för Botkyrka kommun för framtida satsningar för ungdomars fritidsverksamheter.

Metod

Undersökningen baseras på intervjuer med referensgrupper på utvalda fritidsgårdar, idrottsanläggningar, skolor samt ungdomsfullmäktige. Som komplement används en brukarundersökning från 2008, besöksstatistik samt fältstudier på några utvalda idrottsanläggningar.

Intervjuerna genomfördes med referensgrupper bestående av 3–4 personer (ibland något fler) och spelades in. De var relativt fria med några stora övergripande frågor/områden och följdfrågor som styrde samtalet något. Dessa kallas ibland för semistrukturerade intervjuer.

Fältstudierna är ett komplement till intervjuerna och syftar till att se vad anläggningarna skickar för signaler till ungdomarna. Samtliga undersökningsdelar blir såklart påverkade av den som utför den, men det gäller kanske i ännu högre grad vid dessa besök på anläggningarna. För att reducera den personliga påverkan har ett antal frågor ställts till varje anläggning. Dessa besök är komplement till intervjuerna. Vem är den tilltänkta brukaren? Vems lagfoton hänger var? Vem får vilka träningstider? Hur är anläggningen planerad? Vad finns för gemensamma utrymmen? Finns det klotter i lokalen? Vad står det i så fall? Vem vistas på anläggningen? Hur är stämningen, hälsar folk? Är exempel på frågor. Svaren analyserades med verktyget 3R.

3R

Undersökningen genomfördes med ett genusperspektiv och jämställdhet var hela tiden i fokus för analysen. För att tolka svaren användes 3R. 3R är ett kartläggnings- och analysverktyg utvecklat av Gertrud Åström och svenska kommunförbundet. 3R står för Representation, Resurser, Realia.

- Representation: Hur många? Representationen ska kartläggas på alla nivåer i en organisation, det vill säga hur många killar/män respektive tjejer/kvinnor är beslutsfattare, verkställare och brukare? Ger en bild av vem som bestämmer, vem som arbetar och vem som brukar verksamheten.
- Resurser: Vem får vad? Hur fördelas organisationens resurser i form av pengar utrymme och tid mellan killar/män och tjejer/kvinnor? Ger en bild av hur i hur stor utsträckning killar/män respektive tjejer/kvinnor får del av verksamheten.
- Realia: Vem har status? Med informationen från de första två stegen kan man nu titta på varför det ser ut som det gör i verksamheten. Ger en bild av vilka föreställningar och normer som finns i verksamheten.

Det är svårt att få exakta svar på till exempel hur mycket tid en fritidsgård eller en idrottsplats lägger på tjejer respektive killar men genom att använda dessa frågor som utgångspunkt när jag tolkar materialet får jag ändå en bild av hur jämställdheten ser ut. Genom att se på materialet utifrån dessa tre utgångspunkter får man lite andra svar och det är genom den medvetenheten jag presenterar ungdomarnas svar.

Trender och framgångsfaktorer

Det har inte alltid varit lätt att få ihop referensgrupper som vill samtala en timme. Men jag har löst det genom att i dessa fall fånga upp individer på plats och ställa några frågor. Jag har alltid inlett med att förklara min roll och vem jag är.

När det funnits en referensgrupp har jag slagits av hur medvetna och drivna ungdomarna är. Ungdomarna var också överens oavsett område och bakgrund. De tyckte alla att fritidsgårdar var jätteviktigt. Även om flertalet tjejer menade att tjejer inte i lika stor grad är i behov av ett sådant fysiskt rum så är det viktigt att de finns. Tjejer hittar sina egna sociala rum och går kanske och fikar eller shoppar istället. Killarna svarade snarare att om gården är stängd så drar man runt på stan och "luffar". De erkände också att då ökar skadegörelsen. Både killar och tjejer såg fritidsgårdarna som ett sätt att reducera skadegörelse och få mer motiverade ungdomar i området.

Trender

Jag fann mycket snabbt ett antal trender eller mönster. Det tydligaste var att **närhet är viktigare än innehåll**. Man går alltid till den närmaste gården oavsett om den är bra eller inte. Av alla jag pratat med är det bara en som reser till en annan del av Botkyrka för att gå på fritidsgård och det är för att personen tidigare bodde där den fritidsgården ligger och ser det som ett sätt att hålla kontakten med kompisarna där. Några sade sig också ha testat att gå till en fritidsgård nära där de går i skolan men ingen hade gjort en vana av det. Anledningarna till detta är främst två; att man känner alla där man bor och att det är bekvämt och billigt att gå till den närmsta. Det är för dyrt att resa med SL och har man inget busskort via skolan så har man inte råd att åka. Många ungdomar sparar de resor de gör till helgen så att de ska slippa gå hem efter fester.

När det gäller idrott fanns samma mönster, men skiljde sig på två punkter: om det finns många lag att välja på eller om det inte finns något. Om man håller på med en vanlig sport som fotboll kan man i vissa fall snarare välja ett lag där man hade större chans att få spela i en högre division än det som är allra närmast där man bor. Detta för att det finns så många fotbollsklubbar att välja på. Ibland var det dock viktigare att tillhöra sitt eget områdes lag än att göra karriär även inom fotbollen. Valet av lag beror också på om familjen har bil och kan skjutsa eller möjlighet att köpa busskort till ungdomarna. När det gällde vissa idrotter var det också så att man fick resa ganska långt (till och med utanför kommunen) för att det inte fanns lag att spela i. Detta var fallet för till exempel tjejer som vill spela ishockey.

Av de ungdomar jag kom i kontakt med var det mycket färre tjejer som höll på med någon idrott eller spelade i något lag. Även när jag besökte idrottsplatser så kom jag i kontakt med

många fler killar. Mitt material pekar på att det är fler tjejer i södra Botkyrka som idrottar än i norra Botkyrka.

De gårdarna med uttalat pedagogiskt arbete har de mest nöjda besökarna. De gårdarna som har en bra blandning på fritidsledare och där fritidsledarna är, om inte utbildade så i alla fall erfarna av att arbeta med ungdomar, har de nöjdaste besökarna. De materiella tillgångarna har en underordnad roll och ungdomarna kommer till gården för stämningen och umgänget. Några ungdomar uttryckte det som att personalen var deras extraföräldrar som de kunde prata om allt med. Fritidsledarna ska ta sin uppgift på allvar och alltid vara professionella, inte favorisera någon eller några ungdomar på något vis, lyssna på alla ungdomar och ge alla ungdomar positiv feedback. Som en fritidsledare uttryckte det: ”Tbland får man säga att, ja du har ju varit lite stökig ikväll men de sista tio minuterna så var du jättebra! Då är det roligt att umgås med dig.” Stämningen på fritidsgården blir mycket lugnare. Det är också viktigt att ungdomarna känner att de kan påverka och att de regler som finns har någon form av sanktioner om de bryts.

Tjejerna går i grupp, killarna ensamma. Tjejer går tillsammans till gårdarna i mycket större utsträckning, medan killar mycket väl kan besöka gårdarna på egen hand för att träffa kompisar där. Samma mönster gällde oavsett om fritidsgården hade många tjejer eller inte. Ungdomarna kunde inte förklara det bättre än att det ”är så”. Men man anta att tjejer och killar inte upplever fritidsgårdarna på samma sätt eftersom de har olika besöksmönster.

Information./Brist på information. Många ungdomar upplever det som att de inte vet vad som finns i Botkyrka kommun. Både när det gäller aktiviteter att göra på fritiden och information om ungdomsmottagningar, tjejjour, BRIS och liknande. Ungdomarna kände endast till fritidsgårdarna men inte de andra organiserade spontanaktiviteterna som finns. Som till exempel spontanfotbollsplanen i Storvreten. Det som många ungdomar nämner som ett bra exempel är Subtopias sommarkurser, och den broschyr som kommunen delade ut i samband med sommarlovet 2008. Den innehöll aktiviteter som fanns tillgängliga på sommaren i olika prisklasser. Även om de tycker att det vore bra om den skickades hem istället då alla kanske inte är i skolan och i vissa fall kanske man inte går i skolan i den kommun man bor. Många ungdomar pratade om denna broschyr och mer än hälften av dem hade också deltagit i någon av de aktiviteter som fanns med i broschyren. Ungdomarna vill se mer sånt och framförallt saknar de en plats på internet där man kan ta del av utbudet, kolla vad olika aktiviteter kostar och kanske bli inspirerade att testa något nytt. En hemsida vore enklare än broschyrerna, då kan man uppdatera snabbare och ta bort sådant som ställts in. Här är ett relativt enkelt sätt för kommunen att öka kvaliteten på ungdomars fritid.

Mycket vill ha mer, de gårdarna som har mest materiella tillgångar har längst önskelista på mer materiella saker. Detta mönster återkom även bland idrottsanläggningar, det var snarare de nybyggda eller nyligen renoverade anläggningarna som var missnöjda eller ville ha mer plats och/eller fler saker. Vissa idrottsanläggningar hade en annan ingång och såg allt de hade som möjligheter snarare än att lägga energi på att sakna det de inte har. **Att se möjligheter** istället för hinder verkar öka kreativiteten, sådana idrottsanläggningar hade massor av projekt på gång trots att de ofta tillhör de minsta.

Lite skadegörelse/klotter, det har inte varit mycket skadegörelse eller klotter alls runt om på anläggningarna och gårdarna när jag varit ute och besökt dem. Förvånansvärt lite faktiskt. Det jag ändå har hittat skiljer sig mellan norra och södra Botkyrka. I norra hittar man namn, massor av namn som skrivits på främst anslagstavlor och dylikt. För att göra ett avtryck kanske. I södra är det mindre klotter men tyvärr förekommer snarare könsord och rasistiskt klotter.

Framgångsfaktorer

När man tittar på framgångsfaktorer så handlar det i stor grad om **människosyn, samarbete** och **organisationskultur** och mindre om lokaler, prylar och vilket i område aktiviteten finns. Som exempel kan Fittjabadet nämnas, där väljer man att inte känna sig begränsade av att "bara" ha fyra simbanor utan att se varenda bana som en tillgång. De satsar på att alla i deras område ska känna sig säkra vid vatten och vill bidra till att öka simkunnigheten. För att ge alla möjlighet att besöka badet har de till exempel kvinnobad med nerdragna rullgardiner och endast kvinnlig personal i tjänst på söndagar. Detta har gjort att en stor grupp kvinnor nu sökt sig till badhuset som förut inte hade möjlighet att alls bada på badhus. Detta får dock inte bli en långvarig lösning då det snarare blir konserverande än frigörande – men det har gett en ökad tillströmning till badet. De har även tänkt igenom lokalerna och till exempel möblerat om i sitt gym för att det ska vara mer inbjudande och inkluderande. Från början hade de fria vikter innanför dörren vilket gjorde att man möttes av de allra största stänkande männen med stora hantlar praktiskt taget innanför dörren. Nu har de istället förpassats till de inre delarna och innanför dörren finns färgglada gummisnoddar, kettle bells och yogabollar som de hoppas ska tilltala tjejer och kvinnor lite mer. De har också fått en ökad frekvens tjejer till gymmet sedan ommöbleringen. **Genomtänkt möblering** är en viktig princip, att som till exempel Southside ha pingisbordet stående i ett eget rum gör att ljudnivån och stressnivån ute i stora rummet kan hållas nere.

Fittjabadet har en genomtänkt strategi och vill gärna vara det bad som medborgarna vill ha. De tillhör också de anläggningar som har en entré som visat sig påverka stämningen på olika idrottsanläggningar. Om entrén har ett gemensamt utrymme där man kan sitta ner och kanske titta på anläggningen genom glasrutor eller liknande så ökar trivselen. De anläggningar som är planerade på detta vis har mindre klotter och föräldrar tenderar att gå in och vänta på sina barn, kanske samtala lite med andra föräldrar eller ledare. De anläggningar som saknar denna typ av entré har i mycket större grad en parkering där det står rader av bilar med väntande föräldrar i. Barnen går direkt till bilen och hämtning och lämning blir mycket mindre sociala.

När det gäller framgångsfaktorer på fritidsgårdarna så handlar det mycket om fritidsledarna. Kortfattat ligger framgångsfaktorerna i att **fritidsledarna tar sitt uppdrag på allvar**, att inte favorisera några ungdomar på något sätt, att se till att gemensamma regler följs och att vara ett stöd och en tillgång för ungdomarna. Hur stor lokalen är eller vilka prylar gården har, spelar mindre roll. Att skapa ett klimat där alla kan trivas är viktigare. Samtidigt kan man se att de ungdomar som har mest materiella tillgångar är de som vill ha mest nya saker. Utbildning tror jag är viktigt här, eller i alla fall dokumenterad erfarenhet av att jobba med barn och ungdomar. Särskilt tjejer på fritidsgårdar värderar personalens utbildning högt och att de har tystnadsplikt. Detta kan alltså vara ett sätt att säkra tillströmningen av tjejer och behålla de som hittat dit. **Bäst fungerar gårdar som har ett helhetsperspektiv** och försöker lära ungdomar hur samhället fungerar. Sköter man sig blir man belönad, missköter man sig

utsätts man för konsekvenser, men aldrig så att någon blir utesluten eller utkastad. Med helhetsperspektiv menas både helhetsperspektiv på verksamheten och på individerna som besöker den. Det viktiga i att poängtera det bra någon gör även om det bara var fem minuter på hela kvällen. Att **förstärka det positiva** och bygga på det. De här barnen och ungdomarna får ändå negativ input på andra ställen.

På Fittjapulsen har de en ”svärgris” där man får lägga en krona om man svär, har man inga pengar får man gå ut en kvart. Detta har visat sig mycket effektivt. Ungdomarna accepterar reglerna och vet också att de kan förhandla fram andra om de är missnöjda. Att ha gemensamma regler gör ungdomarna tryggare eftersom det finns spelregler. Under min kväll på gården hör jag inte ett enda svärord eller könsord. Det känns mycket ovanligt faktiskt. Pengarna de samlat in ska de ge till Haiti eller till Chile. På ungdomarnas eget initiativ, fritidsledarna tänkte lägga pengarna på fritidsgården. De är stolta över att ungdomarna visar att man kan hjälpa och förstår att de har en bättre position än många andra.

Fritidsledarna tycker att det är viktigt med en **bra relation till föräldrarna**. Det kan också öka försåtelsen för ungdomarna. Uppstår det konflikter försöker de lösa det mesta genom samtal. I några fall ringer de föräldrar, men de brukar alltid hitta lösningar när de pratar om det. Olika fritidsledare har olika metoder för att få igång de ”goda samtalen” men de flesta av dem säger att det är jätteviktigt att prata med ungdomarna. Samtidigt påpekades fritidsledarnas osäkra anställningsformer som en källa till lägre kvalitet i arbetet med ungdomarna.

Var är tjejerna?

Brugarundersökningen från 2008 visar att både fritidsgårdarna och idrottsvärlden är könad i Botkyrka. Det är mest killar som besöker fritidsgårdarna och när det gäller idrotten så finns en uppdelning på kön mellan sporter och klubbar. Endast handbollsklubben har lyckats med bedriften att ha lika många tjejer som killar som medlemmar. *Finns det något tryck på klubbarna att försöka jämna ut siffrorna? Är ledare och tränare utbildade i jämställdhet?*

Botkyrka kommuns satsning på organiserade spontanaktiviteter, ger alla en möjlighet att testa till exempel en sport och är kanske extra värdefull för ekonomiskt utsatta barn/familjer. Det är också en nutidsanpassad satsning som fungerar bra att kombinera med hur ungdomars liv ser ut idag. Många vill inte låsa upp sig på terminslånga kurser och klubbarna har allt som oftast ett tävlingssyfte. Särskilt när det gäller killar finns nästan alltid ett tävlingsmoment med i idrotten. Många ungdomar vill kanske hellre umgås eller bara ha roligt. Nationellt sett är det invandrartäta kommuners ungdomar som idrottar minst (i föreningar) och i synnerhet tjejer i dessa områden. Om fler organiserade spontanaktiviteter anordnas i dessa ungdomars närhet kan det säkert ha genomslag i statistiken i framtiden. Genom att ha ett genomtänkt och brett utbud med till exempel dans och inte bara erbjuda fotboll kan man attrahera fler tjejer till aktiviteterna. *En vidare satsning på organiserade spontanaktiviteter bidrar med största sannolikhet till folkhälsan.*

I dagsläget har dock få ungdomar hört talas om dessa satsningar. Trots att även grannkommuner som Huddinge också satsar på till exempel organiserad spontanidrott och haft stora framgångar med det. Av alla de ungdomar jag pratade med var det ingen (!) som kände till denna form av idrott. Även bland fritidsledarna var kunskapen låg. *Hur får kommunen ut information om detta? Hur kan man specifikt locka tjejer? Hur tänker kommunen kring vilka aktiviteter som arrangeras?*

Inte så beroende av fritidsgårdarna

Ungdomarna hade flera förklaringar till varför tjejer inte går till fritidsgårdarna i lika stor grad som killarna. Den mest förekommande var dock att tjejer är bättre på att skapa egna sociala rum och inte är lika beroende av gårdarna. Killar verkar i lite högre grad vara beroende av ett ställe att gå till där det finns aktiviteter. Tjejer uppger ett flertal aktiviteter som alternativ till fritidsgårdarna medan killar antingen uppger sport, ingenting eller ”drar runt” som de saker man gör om man inte är på gården. Enda skillnaden mellan killarna i de olika områdena är om man drar runt där man bor eller om man åker till Heron City i Kungens kurva.

De lite yngre tjejerna uppger också att killar är så jobbiga att man inte går till gården för att det är så många killar där. Man ”har nog med killar i skolan”. *Detta är en fråga man skulle kunna jobba med på fritidsgårdarna och i skolorna genom att se vem som tar plats och har tolkningsföreträde.*

Både killar och tjejer säger dock att fritidsgårdarna är jätteviktiga, de ser inga alternativ till dem och vill inte heller ha några alternativ. När jag frågar vad som skulle kunna få tjejer att gå dit i större utsträckning handlar svaren oftast om att personalen och stämningen är viktig för att tjejer ska trivas. *Den gård som det kommer flest tjejer till i Botkyrka kommun är en av de som har fler kvinnor än män anställda.*

Hedersproblematik

Botkyrka kommun är en blandad kommun, hälften av befolkningen har utländsk bakgrund, det vill säga är födda utomlands eller har båda föräldrarna födda utomlands. Ett av skälen till att fritidsgårdarna lockar fler killar i Botkyrka kommun är att några tjejer inte får gå till ställen där killar och tjejer umgås tillsammans på grund av hederstänkande i familjen. En del tjejer har inte heller någon fritid alls.

Botkyrka tjejjour bekräftar att de träffat tjejer som berättar om dessa mönster av kontroll men har ingen statistik på hur vanligt förekommande det är. Det kan handla om att tjejerna förväntas vara hemma femton minuter efter skolan slutar och att de sedan har uppgifter i hemmet att sköta. De arbetar med hushållsarbete och bäddar sina bröders sängar. Det är viktigt att lyfta dessa tjejers vardag eftersom rätt till fritid måste vara en rättighet oavsett kön. Barnkonventionen säger klart och tydligt att barn har rätt till fritid och vila. Det är viktigt att våga prata om hedersproblematik och att göra det på rätt sätt. Ofta ursäktas vissa beteenden som del av en annan kultur eller religion. Botkyrka tjejjour är noga med att poängtera att det inte handlar om religion utan snarare om tradition och kultur. När man befinner sig utanför normen är det också ofta så att underordnade grupper förstärker skillnader för att inte tappa sin identitet. Men oavsett traditioner så får inte familjens kontroll bryta mot de mänskliga rättigheterna. Det är viktigt att inte låta dessa tjejer bli osynliga.

Här har Botkyrka kommun stor möjlighet att påverka dessa tjejers liv. Utbildning av personal på fritidsgårdar och i skolan kring hedersproblematik för att öka medvetenheten, och en handlingsplan för att aktivt hjälpa dessa tjejer skulle behövas. Ett sätt att öka dessa tjejers självbestämmande över fritid kan vara att samarbeta med skolan. De flesta föräldrar tycker att skolan är en säker plats. Skolan är ibland också den enda arenan för umgänge för de mest kontrollerade tjejerna. Genom att till exempel schemalägga läxläsningstid eller liknande kan man skapa rum för förändring för dessa tjejer. Det måste finnas personal som är utbildade pedagoger med tystnadsplikt och gärna utbildning i hedersproblematik som kan lyssna på dessa tjejer och kanske hjälpa till i kontakten med föräldrarna.

En viktig del i arbetet är att bjuda in föräldrar till skolan, till fritidsgårdar och låta dem ställa frågor. Ibland måste man också tänka på formuleringar, kanske ska man hellre säga att ni förväntas vara här snarare än att bara bjuda in när det gäller till exempel föräldramöten. *Man ska dock ha i åtanke att skolan ofta är tjejernas enda relativt fria arena och att dra in föräldrarna alltför mycket kan medföra motsatt effekt på deras frihet.*

Jämställdhetsperspektiv och tjejkvällar

Utbildning och könsmedveten sammansättning av fritidsledare och skolpersonal är också ett steg i rätt riktning för att få tjejer att trivas. Vissa fritidsgårdar har så kallade tjejkvällar då endast tjejer är välkomna till gården. Även personalen består dessa kvällar endast av kvinnor. Detta är ett sätt att göra det möjligt för hårt kontrollerade tjejer att komma till gården. Man måste dock vara uppmärksam på att det är ett redskap och inte ett mål att ha tjejkvällar. På en av de gårdar jag besökt så har de använt sig av tjejkvällar med bra resultat. De tjejer som började komma på tjejkvällarna dyker nu upp på andra dagar också. Det mest glädjande är att dessa tjejers lillasysstrar även de kommer till gården nu. Oavsett dag. Det är ett exempel där tjejkvällar varit ett bra redskap. Det är fritidsledarnas ansvar att ifrågasätta killarnas kontroll av tjejer och se till att det finns bra manliga förebilder. Detta är inte ett "tjejproblem".

När det gäller idrottsanläggningarna så har till exempel Fittjabadet kvinnobad på söndagar, då drar de ner persienner i alla fönster och endast kvinnlig personal jobbar. Också detta för att öppna badet för en grupp av kvinnor som inte annars har möjlighet att delta i simkurser eller motionssim. Kvinnobaden har i regel äldre besökare och inte så många ungdomar men insatsen har höjt procenten simkunniga i kommunen och är omåttligt populär. I samband med kvinnobaden har badet även arrangerat kringaktiviteter så som berättarbastu. Fittjabadet har även möblerat om sitt gym för att locka fler målgrupper. Idag har de liksom andra ställen, fler killar än tjejer som tränar i gymmet och att stimulera en underrepresenterad grupp på detta sätt ökar jämställdheten.

Konkreta förslag

Under intervjuerna tillfrågades ungdomarna om vad som kan göras bättre, om de har några positiva eller negativa exempel på kommunens satsningar i sitt område och om de har konkreta förslag till kommunen. Ibland kom det upp konkreta förslag i samtalen utan att jag ledde in oss på det. Det som framkom har listats i punktform. De punkter som kommer först är de förslag som många ungdomar kom med, oavsett var i Botkyrka kommun de bor. De sorteras sedan någorlunda ordnat, de sista förslagen har enskilda individer kommit med.

Ungdomarnas förslag:

- **Säkra platser utomhus för ungdomar att umgås på.** Idag finns inga vettiga platser för ungdomar att hänga på utomhus och umgås. Det blir lätt att de dras till skol- och dagisgårdar. De flesta förskolor och skolor har därför utrustat sina områden med kameror. Ungdomarna drar sig till dessa områden för att det finns tak där. De efterlyser andra platser utomhus med tak och kanske lite bänkar där man kan umgås utanför hemmet. Vissa ungdomar vill också att det ska finnas personal där. Ännu några andra skulle uppskatta om man kunde göra upp eld eller möjligen grilla lite. De ska vara trygga och säkra och ungdomarna har en lite försiktigt positiv inställning till kameror.
- **Information!** Ungdomarna av idag lever mycket av sitt liv på internet, det som inte finns på internet finns inte. De flesta ungdomarna kände sig oinsatta i vilka aktiviteter som finns och hur man kommer i kontakt med olika föreningar och organisationer. De vill ha ”en Facebookgrupp eller minst en hemsida.” Informationen som saknas är en förteckning över alla idrottsklubbar och vad de erbjuder. Kontaktuppgifter och besöksadresser till ungdomsmottagningar, BRIS, tjejjourer m.m. Även information om vad dessa organisationer kan hjälpa till med. Detta skulle också kunna vara en plats där till exempel ungdomsfullmäktige kan presentera sitt arbete och informera ungdomar om hur man kan påverka i sin kommun. Information att visa eller ta med hem till sina föräldrar verkar också vara en nyckel till att få tillgång till aktiviteter för vissa ungdomar.
- **Ungdomsbusslinjer** (cirkellinjer) på helger till reducerat pris. Många ungdomar i Botkyrka kommun har inte råd att ta sig runt i kommunen med kollektivtrafiken. De efterlyser en reducerad kostnad på helgerna eller en ringlinje som avgår några gånger på dygnet. Detta skulle göra deras vardag mycket säkrare och de skulle bli friare, i och med att de kan välja aktiviteter från ett mycket större område. Idén med en ”kommunbuss” kom upp i många intervjuer, att resa inom kommunen verkar vara något som många ungdomar känner skulle ge dem en värdefullare fritid.
- **Aktivitetsgrupp.** Just i den åldern 12-16 år är det många som vill lära sig grejer, några ungdomar vill ha en aktivitetsgrupp. Man kan testa olika sporter, kanske tennis, och göra olika aktiviteter tillsammans. Kanske skulle en tjejgrupp vara en möjlighet för tjejer som inte vanligtvis får göra saker att ha en rikare fritid. Aktivitetsgruppen MÅSTE vara bemannad och det av pedagoger, de ska ha om inte utbildning så i alla fall erfarenhet av att arbeta med ungdomar.
- **Vikariepool/Materialpool.** Många ungdomar var besvikna över att det inte går att få fram vikarier till fritidsledare i tillräckligt stor utsträckning. Detta leder till att gårdarna tvingas stänga och ungdomarna står utan något att göra. Att ha en gemensam vikariepool skulle underlätta tror de. En sådan lösning skulle även lämpa sig för till exempel videoutrustning eller instrument. Fritidsgårdarna kan boka dessa under några månader om året eller för olika projekt. Många ungdomar hade gärna haft en replokal men de förstår också att gårdarna idag är ofta för små för att deras intresse ska ta över en så stor del av utrymmet. Det filmprojekt som FANZINGO nu arbetar med i de olika

fritidsgårdarna har varit mycket populärt. Det är många ungdomar som pratar om det när man besöker gårdarna.

- **Organiserade spontanaktiviteter.** När det gäller organiserade spontanaktiviteter så känner de inte till något annat än fritidsgårdarna. Men de är positiva till idén. Att de aldrig besökt en sådan satsning beror på att det inte kände till dem. De är intresserade av att utöva sport utan att tillhöra ett lag eller tvingas att tävla. ”Bara på kul” är ett citat som dyker upp ofta. De säger dock att avståndet är viktigare än det man gör och det gäller att det finns tillgång i det egna området.
- **Ungdomsgym,** ett gym byggt med ungdomar i allmänhet och tjejer i synnerhet i åtanke. Det ska vara en alternativ samlingspunkt till fritidsgården, där man kan träna utan att tävla eller vara med i en klubb eller ett lag. Det ska finnas personal som är utbildade eller har erfarenhet av att jobba med ungdomar och man ska kunna diskutera mat och hälsa på ett bra sätt. Många tjejer har problem med träning och mat och detta ska vara ett ställe där man kan reda ut fakta från myter. Det ska inte vara könsseparatistiskt men det ska rikta sig till tjejer. Styrketräning rekommenderas generellt inte till ungdomar, här ska man kunna diskutera varför och kroppens utveckling. Kanske kan ungdomsmottagningen och tjejjouren vara här någon tid i veckan. Det vore också bra om det fanns ett café i lokalen. Ungdomarna säger också att det är mycket viktigt att formulera ett bra namn på gymmet.
- **Besök på Botkyrka kommun.** Några ungdomar har uttryckt en önskan om att genom fritidsgården få besöka kommunen och veta vad de gör och hur de jobbar. Detta kanske dock är något som snarare hamnar inom skolans ram än inom ramen för fritid. Men eftersom förslaget kom upp vid olika tillfällen låter jag det stå med som förslag.
- **Nätverksträffar fritidsledare emellan.** Några ungdomar var så nöjda med sin fritidsgård att det enda de kunde komma på som skulle förbättra den, var om deras fritidsledare fick träffa andra fritidsledare någon eller några gånger per år. De ville dels att de skulle nätverka och få nya kontakter, dels att fritidsledarna skulle sprida deras sätt att organisera fritidsgården. De var så nöjda att de ville exportera idén så att säga.
- **Rosa konstgräsplan.** Ungdomarna i Norsborg vill gärna ha en konstgräsplan, den närmaste de har nu är i Hallunda vid Brunna IP. Det är ofta killar som önska konstgräsplaner, men här var det faktiskt också ett gäng med tjejer. De var mycket specifika med att de vill ha en rosa konstgräsplan ”vi skulle ju bli först i Sverige!”.
- **Planteringar.** Enstaka ungdomar nämner även trivsel i sitt bostadsområde. De skulle gärna se att kommunen planterade lite blommor eller växter i området (i detta fall Tullinge) så att det ser trevligare ut.

Personalen på fritidsgårdarna kom också med konkreta förslag i de diskussioner som skedde i anslutning till besöken på gårdarna. De var också ganska samstämmiga över områdena även om fritidsledarna i södra Botkyrka tenderade att tala mer om personalfrågor och fritidsledare från norra Botkyrka tenderade att tala mer om nattvandrare.

Här är fritidsledarnas förslag:

- **Bättre anställningsvillkor för fritidsledare.** Många av fritidsledarna har osäkra anställningsformer, till exempel har ingen av de sju personer som jobbar på Southside ”fast jobb”. De tror att detta påverkar personalomsättningen och kvalitén på arbetet med ungdomarna.
- **Satsa mer på fältfritidsledare** (som rör sig på stan och på pendeln) **och nattvandrare**, dra igång projekt och utbilda egna ungdomar.
- **Ökade resurser** till verksamhet så som tjej- och killgrupper, resor eller andra specialsatsningar. Om ungdomar behöver lägga till hälften av pengarna till utflykter och dylikt har inte alla råd att vara med i tjej- och killgrupperna. Här tycker jag i och för sig att fritidsgården skulle vara bättre på att planera så att alla kan vara med. Finns det inget billigare alternativ eller någon möjlighet att tillsammans tjäna ihop pengar till utflykter? Tjej- och killgrupperna får inte bli elitgrupper utan ska vara till för alla.

Slutsats

De slutsatser jag dragit av materialet förutom ungdomarnas egna förslag och berättelser om sin fritid är att det finns stora kvalitetskillnader mellan olika idrottsklubbar. Eftersom arbetet är ideellt är det kanske svårt att ställa alltför stora krav, men en klar skillnad har noterats. Samma sak när det gäller fritidsgårdarna, en stor skillnad i miljö har noterats.

Ungdomarna i Botkyrka kommun är medvetna och drivna! Det vore synd att inte ta tillvara på deras förslag och lyssna på deras berättelser. De har förvånat mig med sina insikter i hur det skulle kunna fungera bättre med lite annorlunda organisation. De har också varit förvånandsvårt osjälviska när det gäller kommunens satsningar. Till exempel nämnde några ungdomar skateparken i närheten, när jag frågar efter positiva exempel, trots att ingen av ungdomarna på fritidsgården åker skateboard. Trots det ser de att många andra gör det och att det haft positiv inverkan på skadegörelse i området. När jag istället frågar om dåliga exempel förvånar svaren igen. De nämner bryggorna i sjön som ett dåligt exempel, bryggorna är av plast och blir mycket hala när de är blöta. De hade hellre sett träbryggor eftersom vissa gamla eller andra kan få svårt att använda bryggorna. De tycker dessutom att den nya lekplatsen vid skolan ser farlig ut. De nämner specifikt klätterställningen som de tycker verkar allt för osäker för små barn.

Förslag för framtiden

- Förstärk det som fungerar!
- Utbilda fritidsledare i jämställdhet och hedersproblematik, ta fram en handlingsplan för att hjälpa de mest kontrollerade tjejerna att få en (meningsfull) fritid. Fortsätt utbilda personal och ledare i Barnkonventionen.

- Ta fram system för redovisning av bokningar av träningstider, uppdelat på kön. Detta var en variabel som jag upplevde fattades i statistiken över idrottsverksamhet i Botkyrka kommun.
- Skapa en hemsida i anslutning till Botkyrka kommuns som samlar info riktad till ungdomar. Det kan vara en översikt över alla aktiviteter, kontaktuppgifter och information om ungdomsmottagningen, tjejjouren, BRIS, ungdomsfullmäktige mm. En koppling till facebook kan med fördel användas. Botkyrka måste finnas där ungdomarna finns, online. Detta är ett relativt enkelt sätt för kommunen att öka kvaliteten på ungdomars fritid.
- Ha utbildade fritidsledare på fritidsgårdarna och låt dem nätverka med varandra. Detta ger bättre stämning och pedagogik på fritidsgårdarna och lockar tjejer att komma och framförallt fortsätta komma till gårdarna.
- Med tanke på att förslaget om ”kommunbussar” eller reducerad taxa för ungdomar på helgen kom från så många ungdomar i både norra och södra Botkyrka kommun tycker jag att man kan se ett trygghetsproblem. Kanske ska Botkyrka kommun satsa på en trygghetsutredning ur ett ungdomsperspektiv. Ett förslag är att analysera vägen till och från skolor, fritidsgårdar och idrottsanläggningar. Hur rör sig ungdomar i kommunen och vad finns det för risker och möjligheter i deras rörelsemönster?

Källor

Brugarundersökning från 2008 och **diverse statistik** från Botkyrka kommun

Fältstudier under ca 1-2 timmar på:

Brantbrinks IP i Tullinge, Brunna IP i Hallunda, Fittja sporthall i Fittja, Tullingehallen i Tullinge, Fittjabadet i Fittja, Strovretsbadet i Storvreten, Alby sporthall och konstgräs i Alby, Strovretens IP i Storvreten/Tullinge samt Tumba idrottscentrum i Tumba.

Intervjuer med referensgrupper på fritidsgårdar samt ungdomsfullmäktige. Aktiv intervjuetid var mellan 30 minuter och 1 timme men i regel stannade jag någon eller några timmar på fritidsgården efter intervjuerna. De intervjuade är: Southside, Parkhemsgården, Fittjapulsen, Ungdomsfullmäktige, Kårsby international School, Falkbergskolan samt Botkyrka tjejjour.

Från Botkyrka tjejjour fick jag även ett exemplar av ”*Överlevnadshandbok för flickor om frihet och heder*” av Farnaz Arbabi och Lotta Fristorp som jag läste innan jag skrev avsnittet om hedersproblematik.

Jag vill tacka alla som deltagit i samtal eller givit av sin fritid för att bidra till en bättre fritid för fler i Botkyrka kommun!